

L'estat de les nacions

A la darreria del segle XX, en un continent com l'uropeu ocupat pels predicadors del neoliberalisme i del pensament únic, uns quants llogarets resisteixen l'invasor. És l'Europa de les diferències.

O l'Europa de les nacions, dels pobles, de les minories, dels particularismes... Els experts no es posen d'acord en la terminologia, però tots coincideixen a assenyalar que l'actual onada nacionalista que sacseja el Vell Continent des del principi dels 90 ha fet trontollar moltes conviccions i prejudicis. Començant per les nacions-estat, però també entre els grups polítics més extremistes.

Així, ara podem contemplar els hereus del jacobinisme francès que defensen la supervivència de les llengües regionals com a mostres invaluables de cultura europea: curiosament, després que l'anglès comencés a amenaçar la seva. Però al mateix temps el sorgiment de grups pacifistes intercomunitaris en el si de societats greument dividides per la violència (País Basc, Irlanda del Nord, Còrsega) és un altre fenomen inesperat, com el de minories en el si de les minories. I què dir de les comunitats d'immigrants no-continents, els rastafaris de la Gran Bretanya, els magribins de França, els turcs d'Alemanya? I els gitanos, "els autèntics ciutadans europeus", segons l'escriptor alemany Günter Grass?

Els nous predicadors. Aparmentment, dos són els grans obstacles a la idea de l'autodeterminació dels pobles: en el pla polític, la consideració que els drets individuals han de ser sempre superiors als col·lectius, i en el pla econòmic, l'accelerada mundialització de l'economia. El nacionalisme sembla ser incompatible

amb totes dues concepcions. En especial des de la caiguda del comunisme s'ha pogut observar el creixement prodigiós dels predicadors del llogaret global, que responen amb la bíblia d'un aparent liberalisme a la mà que l'estat-nació s'ha acabat i que nous desafiaments requereixen nous marcs d'acció.

Però esdeveniments com els de l'ex-Iugoslàvia indiquen que aquests desafiaments són vells,

no nous. I si tenim en compte les ànsies d'alguns d'aquests pobles d'esdevenir estats (la certesa que així seran respectats), l'afirmació sona arriscada: dona la impressió que tothom certifica la mort ideològica del moribund, però ningú no tindria manies a acceptar-ne l'herència. Als grans grups econòmics internacionals els encantarania quedar-se amb les competències econòmiques i socials de l'estat, i a les comunitats minoritàries, amb la seva sobirania.

Segons Aureli Argemí, secretari general del Centre Internacional Escarré per les Minories Ètniques i les Nacions, fundat a Barcelona fa més de vint anys, s'ha de parlar indistintament de pobles o comunitats lingüístiques per tal de su-

perar aquesta dicotomia "majoria-minoria". "Hi ha una concepció d'Europa fundada sobre els interessos econòmics, i una altra que es basa sobretot en relacions de respecte a la diferència, dels drets humans", afirma Argemí. "L'Europa de les nacions és la que més s'acosta a aquesta idea. Si prescindim de la pregunta 'els drets humans tenen futur?', jo crec que si hi ha un futur positiu per a la humanitat, aquest és el dels drets humans".

La manera com s'articulària políticament aquest ideal continua sent un enigma. Daniel Thuerer, membre de la Comissió Internacional de Juristes, proposava al 1994, davant una assemblea de les Nacions Unides, un programa de set punts per solucionar adequadament conflictes en el si dels estats. El resultat és un difícil balanç: d'una banda, la protecció de la integritat territorial dels estats ("la comunitat de nacions no es considera a ella mateixa un club de suïcides"), d'altra, el dret de les minories a participar políticament en aquest estat ("el govern de majoria es veu 'temperat'... pel dret que tenen els grups minoritaris a accedir a l'estat"). En la seva opinió, es pot equilibrar el dret de l'estat (de nou) a preservar els drets dels seus ciutadans i la protecció necessària de la cultura enfront de la liberalització econòmica.

Sigui com sigui, després de la guerra dels Balcans, el fet és que alguns estats europeus ja han començat a prendre la situació seriosament. A Estrasburg, seu del Consell d'Europa, organització que va aprovar al 1992 el primer

Protocol Europeu sobre Minories, s'està discutint des de fa mesos la constitució de la comissió encarregada de vigilar l'aplicació del tractat, que representa la primera oportunitat en la història del Vell Continent de protecció jurídica per a les nacions sense estat. Segons fonts no governamentals lligades a les discussions, "el que està en joc és decidir si la comissió estarà integrada per un equip d'experts independents o pels mateixos representants governamentals en el Consell d'Europa". La diferència, òbviament, és vital.

Quan la ignorància o el menyspreu estatal es transforma en repressió, o quan aquestes iniciatives són recollides i deformades per la societat, aleshores és quan cal pensar que alguna cosa s'està movent (i generalment l'estat se n'adona massa tard). Quan Umberto Bossi, en inventar-se la Padània, va dir que estava "creant els mites del futur", sabia perfectament de què parlava perquè, al

Els experts consideren que l'onada nacionalista que sacseja Europa des del principi dels 90 fa trontollar moltes conviccions i prejudicis.

capdavall, la història demostra que els mites nacionals acostumen a néixer d'aquesta manera: del no-res, o millor dit, de la sublimació d'un sentiment tan difús com gens menyspreable.

Segons Josep M. Huguet i Joan M. Serra (*Els nacionalismes perillosos*, Columna, 1995), dels 109 conflictes ètnics o nacionals vius o latents actualment al món, 38

tenen lloc a l'Europa de finals del s. XX. No tots tenen un poderós padrí al costat que els pugui defensar, ni tots volen o tenen un sentit clar del que significaria aconseguir l'autodeterminació.

Per confeccionar aquest estudi hem decidit prendre en compte aquells que només es poden valer per si mateixos, i òbviament, que tenen una llengua i una cultura que els defineix com a... minoria? nacionalitat? ètnia? En tot cas, i si és cert que la història es va acabar al 1989, aquestes són les restes del naufragi que continuen resistint l'enfonsament. I sense ànim exhaustiu, aquest és un recompte de l'estat actual de la qüestió. De l'estat de les nacions.

Bretanya. Haver d'esperar dècades per poder llegir el primer setmanari en la llengua autòctona del país no diu gaire en favor de la salut del bretó com a llengua i cultura diferent dintre de l'estat francès. Però gràcies a l'esforç de

Els resultats electorals abans del començament de les negociacions van mostrar que la majoria de la població d'Irlanda del Nord vol la pau. El futur més probable per a l'Ulster és la reinstauració d'un règim d'autogovern lligat al govern de Dublín.

Esdeveniments com el revifament dels moviments nacionalistes als Balcans certifiquen que el vell marc estatal no ha mort. Els pobles que formaven part de l'Ex-Iugoslàvia han volgut esdevenir estats per la certesa que així seran respectats.
(Foto: Arxiu / Efe)

gent com la periodista Annick Legère, de 45 anys, el projecte ja ha sortit endavant des del passat 1 d'octubre.

Bretagne-Info és el primer setmanari d'informació general bilingüe bretó-francès que es publica en aquest petit país al nord-est de França. La idea va sorgir en els mitjans nacionalistes bretons perquè, malgrat l'absència d'un cens oficial de *bretonnants* (uns 250.000 d'una població total de quatre milions, segons algunes fonts), ells creuen que pot hi haver espai per a una revista com aquesta. Un projecte similar, centrat exclusivament en la problemàtica dels refugiats bascos (des de 1992 més de 200 persones han estat detingudes per la seva participació en una suposada xarxa d'acollida als terroristes i simpatitzants d'ETA), va tenir un èxit inesperat fa uns quants mesos, amb més de cent subscripcions en tota la regió.

"Nosaltres no tenim la culpa que aquesta gent siguin refugiats", comenta Annick, qui va patir ella mateixa empresonament durant més d'un any d'una pena total de dos anys de presó. A l'Annick Legère li queden encara vuit mesos de pena que encara no ha complert perquè no l'han cridada perquè ingressi a la presó. Rebutja amb energia les

Segons Josep M. Huguet i Joan M. Serra, actualment hi ha a Europa 38 conflictes ètnics o nacionals vius o latents.

acusacions d'haver col·laborat amb ETA.

La policia francesa creu que aquesta hospitalitat ha convertit Bretanya, per la resta una regió pacífica i turística, en una base logística d'ETA. Segons Annick, però, "no és cert que hi hagi una xarxa de refugi per als terroristes. Tot això són invencions de la policia. Ni tant sols estem organitzats per crear un partit nacionalista fort, únic, i així ens va".

Actualment hi ha tres partits majoritaris en l'àmbit bretó, però només la històrica Unió Democràtica Bretona (UDB) i la seva recent escissió Frankiz-Breizh (Llibertat Bretanya) continuen lluitant amb modèstia per aconseguir que com a mínim se'ls otor-

gui una personalitat diferenciada en el si de l'estat francès, com en el cas cors. L'onada de terroristes dels anys 70, amb accions tan impactants com la bomba que va destrossar una ala del palau de Versalles, s'ha acabat (i també la manipulació policíaca que hi havia en alguns casos al seu darrere). L'Exèrcit Revolucionari Bretó, en la clandestinitat, malgrat tot, continua atacant esporàdicament alguns objectius com la construcció de noves centrals nuclears.

Bretanya, a l'igual que Occitània, forma part de la mitologia gal·la, malgrat que és el territori celta on es conserva amb més obstinació la llengua pròpia. Com en el cas gal·lès, hi ha una certa recuperació: als pobles i ciutats és normal trobar rètols en bretó. Fa poc més de sis mesos va sortir el primer diccionari d'aquesta llengua.

Però segons narrava Alfons Quintà en la seva sèrie "Dissonàncies Jacobines" fa poc més d'un any al diari *Avui*, la sensació és de cert aïllament i pessimisme. L'accés als mitjans de comunicació pública és una realitat ben minsa. "Una hora i mitja setmanals d'emissions en bretó en la televisió pública i dues hores en una ràdio que no emet per a tot el territori", assenyala Claude Le Duigou, secretari de l'associació Stourm ar Brezhonneg (Combat pel Bretó).

La pressió social del francès continua essent molt gran, quasi insuportable. I com acostuma a passar en aquests casos, davant la política de braços plegats del govern de París, les associacions privades van decidir impulsar la seva pròpia política lingüística. Des dels anys 70, l'ensenyament del bretó es realitza a escoles privades, les *diwan*, una mena d'*ikastoles* que actualment escolaritzen uns 1.500 nens. Davant el seu ressonant èxit, l'estat ha decidit fer els primers passos per integrar-les en el sistema públic mitjançant acords d'associació. Le Duigou creu, però, que tot això no és suficient, perquè no és un ensenyament que tingui continuïtat.

“El 85% dels joves no reben ensenyament de bretó. Als instituts només se'ls ensenya quatre hores cada la setmana, però és la matèria que rep menys atenció quan hi ha retalls de pressupostos”.

Segons Le Duigou, “els usuaris naturals del bretó són la gent més gran, i per això l'ús de la llengua està baixant lentament. Però no cal perdre l'esperança: hi ha signes positius, es venen més llibres i música que mai, i hi ha un cert revifament entre els joves”.

Occitània. La “França del vi” enfront la “França del pa”: així qualificava fa anys un sorprès periodista francès la lluita agònica dels occitans per recuperar de l'oblit del temps la seva llengua i cultura. D'aquells temps en què l'occità era llengua de cortessans i poetes, abans de passar a ser un patuès objecte de burla i desconeixement.

Cap occità dels pocs, poquíssims, que lluiten per recuperar el seu idioma vol tornar al temps dels trobadors, però en canvi, a la vista de l'enèrgica oposició de l'estat francès a considerar la possibilitat de reprendre l'ensenyament públic d'aquesta llengua, hom té la impressió que sí que es vol tornar a la persecució dels càtars. Una dada: al 1978, cinquanta-quatre diputats de totes les tendències van intentar crear un grup interparlamentari “pel desenvolupament de les regions occitanes”. La mesa del parlament francès no ho va acceptar per considerar-lo un grup que representava “interessos particulars”.

I tanmateix, tretze milions de potencials parlants d'occità són molts particulars, encara que només un 17% coneguin efectivament la llengua. Els que hi han anat contenen que els vells dels pobles se n'amaguen quan l'estranger intenta demanar-los quina llengua parlen. Per a un català suficientment informat no seria gaire difícil, ateses les poques diferències de fonètica i gramàtica entre la llengua d'Oc i la nostra. Però aquí s'acaben totes les similituds: les regions de Llenguadoc, Alvèrnia, la Gascunya, Llemosí

i Provença són famoses pels seus vins i no pel grau de consciència nacional.

De fet, en la mateixa època en què uns quants diputats pretenien representar els interessos occitans, aquestes regions eren conegudes per la seva por a l'entrada d'Espanya i dels vins del Penedès, de la Rioja i d'altres regions en la Comunitat Europea. Poca solidaritat, doncs, quan hi ha diners per mig. Només els escassos estudiosos que continuen patrocinant la creació d'escoles privades per ensenyar la llengua d'Oc admiren la fortalesa del català al sud dels Pirineus. Al 1993 el ministre d'Educació Nacional francès, François Bayrou, reconeixia que malgrat ser occità no era conscient de la seva identitat, i va prometre que la llengua dei-

de maig de 1991, l'illa de Còrsega gaudeix d'una experiència inèdita de descentralització administrativa en un país tan centralista com França. El govern de París insisteix a dir que no és un estatut d'autonomia, però el fet és que l'illa és una col·lectivitat territorial nova, dirigida per un executiu que ret comptes davant l'Assemblea de Còrsega.

Malgrat aquests avenços polítics, l'amenaça de la lluita armada continua planant sobre l'illa de la mà de l'FLNC, que recentment va complir vint anys i 8.400 atemptats. Charles Pieri, líder del partit A Cuncolta Naziunalista, la víctima legal de l'FLNC, reafirmava en una recent entrevista amb el diari *Le Monde* les reivindicacions del seu moviment: reconeixement del poble cors, compro-

Bretanya viu una certa recuperació de la consciència nacional: als pobles i ciutats és normal trobar rètols en bretó.

xaria de ser la llengua dels pagesos. Els seus compatriotes encara esperen alguna mesura al respecte.

Còrsega. “Ara per ara Còrsega és com una dona arrepenjada en una finestra, que mira el carrer a l'espera que passi alguna cosa, però sense saber ben bé què”. Així descriu Gabriel Xavier Culioli, periodista i professor universitari cors establert des de fa anys a París, l'estat d'ànim de la societat corsa després del trencament unilateral de l'alto-el-foc per part del Front d'Alliberament Nacional Cors (FLNC-canal històric) aquest darrer estiu.

Des de la creació de l'estatut Joze (nom del seu promotor) del 13

ARXIU / RAFA GIL

mís d'iniciar un procés de desenvolupament econòmic, creació d'un sistema educatiu propi, reconeixement oficial de la llengua corsa i unificació dels dos departaments, que provoca una divisió al seu parer absurda d'una illa amb poc més de 250.000 habitants.

El govern gaullista va respondre amb fermesa a aquestes propostes, que no s'han modificat gaire des de l'aparició de l'FLNC als anys 70 abans que es fragmentés en diversos grups. L'actitud governamental, però, no pot amagar el fet que des dels anys 80, època de màxima violència a l'illa (principalment contra els interessos turístics), els successius governs de París han anat abocant-hi com-

El sorgiment de grups pacifistes dins de societats com el País Basc dividides per la violència és un fenomen que s'ha escampat als anys 90. És una de les conseqüències inesperades del revifament dels nacionalismes a Europa.

petències i diners (11.000 milions de francs cada any, més que qualsevol altra regió francesa) al mateix temps que negociaven separatament amb l'FLNC. El mateix govern d'Alain Juppé s'ha compromès recentment a estudiar la creació d'una zona franca a l'illa i també a ordenar una sèrie de mesures en el pla lingüístic i cultural.

A Còrsega la convivència silenciosa amb el terrorisme és un tema controvertit, que en opinió de molts experts respon més a una reacció atàvica, de solidaritat entre clans, que a una consciència nacional real. En opinió de Guy Benhamou, periodista del diari parisenc *Libération*, "els qui obtenen beneficis de tota aquesta situació són els gàngsters, les veri-

França continental i en la qual podrien estar implicats fins i tot els grans partits de la metròpoli. En els últims anys, més de 20 persones dins el mateix moviment nacionalista han estat assassinades a causa de tenebroses disputes internes.

"Així progressa Còrsega dins la tempesta de l'obertura liberal", escribia recentment Culioli en un article a *Le Monde Diplomatique*. "Un món que s'acaba, les dues principals ciutats del qual acullen a la costa el 60% de la població, però que encara es veu com un poble muntanyenc i pastor; una illa que somnia la llibertat, que es desespera per contemplar París i per obtenir subvencions, enamorada de la justícia però incapaç d'imposar-la". Però Còrsega és

nic, la qual cosa els dona un pes molt inferior al dels unionistes irlandesos, per exemple. Però en els últims mesos els sondejos els atorguen un 23% de la intenció de vot, i això el podria convertir en el segon partit del país darrere dels laboristes, que són els principals favorits per guanyar les pròximes eleccions legislatives al Regne Unit, previstes per a l'any que ve.

El nacionalisme escocès va néixer com a reacció contra les diferències religioses amb Anglaterra i els nombrosos greuges històrics i econòmics soferts al llarg de segles de convivència. La llengua, el gaèlic, ja no és un tema de discussió, perquè el parlen poc més d'un 2% de la població. A diferència dels gal·lesos, els nacionalistes escocesos exigeixen directament la independència, però els seus errors estratègics els han fet fracassar cada cop que han plantejat el tema davant l'electorat.

L'SNP dels anys 90, però, ha modificat substancialment el seu model d'acció, començant per la qüestió d'Europa. Salmond ha proclamat darrerament que el cas d'Irlanda és un bon exemple de com l'adhesió a la Unió Europea incrementa el pes internacional d'un país i l'ajuda a forjar una economia independent (d'Anglaterra, òbviament). No es tracta, doncs, d'abandonar la UE, sinó de restar-hi com a nació independent. El tema de la *devolution* tampoc no és objecte de menyspreu, com als anys 70. I, de fet, aquesta promesa laborista, que si s'acomplís modificaria decisivament el marc constitucional del país, és objecte ara per ara d'una estreta vigilància per part dels nacionalistes escocesos i gal·lesos. Si Tony Blair, el líder laborista, no l'acompleix, Salmond espera recollir-ne els beneficis electorals. Segons la seva estratègia, aleshores serà el moment de plantejar objectius més elevats al seu electorat.

Gal·les. Al país del Regne Unit més petit i més sotmès a la influència anglesa, la qüestió de la

Sondejos recents col·loquen el Partit Nacional Escocès, amb un 23% dels vots, com la segona força del país, després dels laboristes.

ARXIU

La pressió social del francès continua essent molt gran a Bretanya. Davant la passivitat de les administracions, són les associacions privades les que impulsen la seva pròpia política lingüística.

tables organitzacions mafioses com la 'Banda de la brisa de mar' (*sic*) a Bàstia (nord), o a Ajaccio (sud) les restes de la 'French Connection'". Són gent que fan molt poc soroll, que porten les regnes de l'economia, que controlen la circulació dels diners. El nacionalisme és un fenomen marginal, encara que sigui el més violent; a les manifestacions més espectaculars només assisteixen uns centenars de persones. I políticament són morts".

Una descripció tan rotunda no és diu lleugerament: Guy Benhamou ha estat amenaçat de mort per la Cuncolta Naziunalista després d'haver investigat a fons les connexions entre el moviment nacionalista i les màfies, connexions que s'estenen fins i tot a la

també, segons reconeix Benhamou, "un lloc on el nacionalisme és mort des del punt de vista de la representació, però no entre la gent. Hi ha com una mena d'amor al país, molt bàsic, però que de tota manera és un fons comú cultural, una mena de compromís. Com es pot trobar a tot arreu, vaja", conclou.

Escòcia. Com en el cas del País de Gal·les, des del fracàs del referèndum per obtenir la *devolution* de les seves institucions públiques, celebrat al 1979, el nacionalisme escocès es va sumir en una crisi profunda de la qual no s'ha recuperat fins fa molt poc. El Partit Nacional Escocès (SNP), el d'Alex Salmond, té en l'actualitat quatre diputats al parlament brità-

devolution planteja una gran divisió en els partits autòctons, fins i tot en el laborista, com va succeir abans del referèndum de 1979. En el pla polític, el poder de convocatòria del Plaid Cymru (el partit nacionalista gal·lès) és sensiblement inferior al de l'SNP, però en canvi la situació de la llengua és millor: actualment es calcula que un 20% de la població parla quotidianament el gal·lès, molt lluny però del 50% del principi de segle. El conflicte lingüístic és central a Gal·les, i cada esforç dels seus defensors per recuperar-la en el pla social i dels mitjans de comunicació es troba amb les resistències de la comunitat anglesa.

Això ha tingut clares conseqüències en la consciència nacional: malgrat que al 1980 el 69% del gal·lesos es definien exclusivament com a tals, aquesta actitud no té ni de bon tros la traducció política que semblaria evident a primera vista, tal com es va demostrar amb el *no* a la devolució de 1979. La crisi econòmica i la desindustrialització del país, en canvi, han estat un poderós motor de protesta al llarg de la dècada dels 80 sota el govern thatcherista. Un govern que va enfortir el centralisme estatal i va posar nombroses traves a les iniciatives autonomistes.

La peculiaritat del sistema polític britànic, sense constitució escrita, basat en un parlament a Londres que acapara tot el protagonisme institucional i en una

ARXIU

Es calcula que actualment un 20% de la població del país de Gal·les parla quotidianament el gal·lès. El conflicte lingüístic, central en aquest país, centra els esforços dels nacionalistes gal·lesos.

eficient i descentralitzada xarxa de poder local, no ha deixat mai marge a iniciatives autonòmiques com la gal·lesa, per no parlar de les ambicions escoceses. Simplement no hi ha espai, tret que el poder central "delegui" les seves competències (en el cas escocès les "transfereixi"). Temes com el finançament es plantejaven de forma molt modesta en el projecte de 1979. La nova proposta laborista, en canvi, és més àmplia, perquè de fet planteja (encara que els detalls siguin vagues) tota una profunda revisió del panorama institucional del país, com l'eliminació de la Cambra dels Lords o, fins i tot, la modificació del paper de la Corona.

Irlanda del Nord. "Negociacions sobre negociacions sobre negociacions": aquest és l'explícit encapçalament que la revista *The Economist* donava a un article durant l'estiu passat sobre la taula rodona a Irlanda del Nord per posar pau entre les comunitats catòlica i protestant. Amb l'absència del Sinn Féin, el fracàs de la treva prèvia de l'IRA, els greus enfrontaments intercomunitaris al llarg de l'estiu i la represa dels atemptats terroristes, les converses semblen tenir un futur precari ara per ara, però al mateix temps totes les parts són conscients que són l'única esperança de pacificar el país.

Les disputes internes (fins i tot en el mateix bàndol dels protes-

Nàpols milionària

Eduardo De Filippo

L'autor ens conta amb humor la tragèdia domèstica d'una família enriquida amb l'estraperlo que fa estralls al Nàpols de la Primera Guerra Mundial i la seua postguerra.

136 pàgs. 950 ptes.

Bromera

"Bromera/Teatre", 13

Normes de correcció d'originals i de proves d'impremta

Francesc Ferrer Pastor

Un manual pràctic, senzill i amb un munt d'exemples destinat a facilitar la correcció i l'edició de textos.

Denes 10 Editorial

"Col·lecció tècnica", 1

L'ogre dels dàtils

Fèlix Sempere

Legenda fantàstica sobre l'origen dels palmerars d'Elx gràcies a l'astúcia d'una xiqueta espavilada. També hi ha ogres bons que només se'ls ha de comprendre. Dibuixos molt acolorits i expressius de Marieta Pijoan.

Editorial Tàndem

"El Tricicle", 9

ARXIU / EFE

L'amenaça del terrorisme continua planant sobre Còrsega de la mà del Front d'Alliberament Nacional Cors-Canal Històric. Segons Guy Benhameu, les organitzacions mafioses són les grans beneficiades de la situació creada per aquests grups.

tants) i l'espínós tema de les armes de l'IRA són els principals problemes que afronten els nous partits, reunits al voltant d'una taula de negociacions des del passat 10 de juny.

Pel que fa a les armes, la taula rodona ha decidit deixar en mans d'un sub-comitè les discussions sobre l'afer, una maniobra més per tal de no bloquejar infinitament unes negociacions que ja es presenten prou complicades per si mateix. De fet el desarmament dels extremistes sembla tan improbable ara per ara com la plena reintegració dels sis comtats de l'Ulster a Irlanda. Aquesta equació aparentment impossible (negociacions reals sense armes a la taula) té, però, una contrapartida: el mite de la reunificació amb la resta de l'illa ja no sembla un somni per als catòlics. Irlanda és un país conservador en certs aspectes, com l'educació sexual o l'avortament. L'índex d'atur és igual de desastrós a ambdues bandes de la frontera, però, com a mínim, formar part del Regne Unit garanteix unes prestacions socials privilegiades en comparació amb els veïns del sud.

Les enquestes, no menteixen, però, i el fet és que la majoria de catòlics continuen considerant-se irlandesos. El futur més probable

En un referèndum del 1991, el 78% dels rutens d'Ucraïna van manifestar-se partidaris de l'autogovern del seu poble.

per a l'Ulster a curt termini és la reinstauració d'un règim d'autogovern que estarà lligat al govern de Dublín en un grau que depèn molt de la susceptibilitat de la comunitat protestant. Els resultats electorals abans de la taula rodona van mostrar que la majoria de la població d'Irlanda del Nord, sense distinció, vol la pau. En aquest sentit s'ha d'interpretar fins i tot l'espectacular ascens del Sinn Féin, un vot de recompensa als seus líders pels seus esforços negociadors més que a una hipotètica posició de força quan s'incorporin a les negociacions. I tant l'IRA com el govern conservador britànic ho saben, o haurien de saber-ho, de cara a pren-

dre decisions difícils però inevitables.

En el pla cultural, els lligams entre el nord i el sud ja han començat a reforçar-se. Recentment es va inaugurar una modesta emissora de televisió, Teilifis na Gaeilge (Televisió Irlandesa), que pretén recuperar l'ús del gaèlic arreu de l'illa. Per ara, només amb quatre hores d'emissió. Un objectiu difícil que es basa més en la voluntat que no s'extingeixi la llengua que no en una autèntica renaixença cultural, irremeiablement influïda pel totpoderós veí anglès, començant per les mateixes elits intel·lectuals des de fa generacions (escriptors com Joyce, Wilde, Yeats, o un premi Nobel recent, Sean).

I malgrat tot, la població continua interessada a recuperar la llengua dels seus avantpassats. Un estudi citat fa poques setmanes per la revista *The Economist* estimava que un milió d'habitants (dels 3,7 milions que té l'illa en el seu conjunt), coneixia "suficientment" el gaèlic. Estudis de mercat estimen en 500.000 els interessats a rebre les emissions de Teilifis na Gaeilge. Curiosament, la majoria pertanyen a les classes urbanes de Dublín o Cock, fins i tot a Belfast, i no entre la població rural.

Rutènia. Un recent informe de l'organització britànica *Minority Rights Group International* descriu els rutens com un poble eslav que habita al cor d'Europa. "Aquesta afirmació no és simplement poètica" aclareix a continuació l'informe. "Els experts han determinat que el centre geogràfic d'Europa (que limita a l'oest amb les costes d'Irlanda, al nord, amb la costa àrtica de Noruega, a l'est, amb les muntanyes dels Urals i al sud, amb Creta) està situat just al nord de la població rutena de Dilove (anomenada antigament Trubushani), en l'extrem oriental de Transcarpàcia".

La realitat d'aquest poble és força més complexa. Els rutens (uns 1,2 milions de persones, encara que ningú no s'ha preocupat mai de comptar-los) es repartei-

xen actualment en quatre països: Ucraïna, Eslovàquia, Polònia i Romania. Abans de la guerra dels Balcans hi havia també una petita minoria a la regió sèrbia de Voivodina, descendents dels rutens que van emigrar durant els segles XVIII i XIX. És impossible conèixer amb exactitud la distribució de rutens en cada un d'aquests països, sobretot perquè no tots els membres es consideren com una ètnia diferent, però el cas és que hi ha una llengua autòctona, d'origen eslau (encara que no normalitzada literàriament), i una història força moguda i a estones dramàtica.

Els rutens són hereus d'una de les tribus eslaves que van escampar-se pel centre i est d'Europa al segle VI, en aquest cas en els Cárpat. Des de l'Edat Mitjana fins el 1918, la regió va formar part del regne húngar. Al 1919 els rutens van adherir-se voluntàriament al nou estat txecoslovac amb la promesa (reconeguda internacionalment en la Conferència de Pau de París) que obtindrien a canvi "el màxim grau d'autogovern compatible amb la unitat de l'estat txecoslovac". Van haver d'esperar vint anys per aconseguir una Dieta (parlament propi), resultat dels acords de Munic que lliuraren Txecoslovàquia als alemanys. L'autonomia no va durar ni sis mesos, perquè al 1939 Hongria va ocupar la província militarment.

Aquest brevíssim episodi d'autogovern és el que l'Associació Carpato-Rutènia (ACR), fundada

ARXIU

al 1990, voldria recuperar ara en el si de l'estat ucraïnès. El nacionalisme rutè, com molts altres europeus, va revifar-se durant el segle XIX al voltant de la llengua i la tradició religiosa (catòlica grega, a diferència de l'ortodoxa dels pobles veïns). Ni la conversió religiosa forçosa sota el règim tsarista ni les deportacions massives stalinistes van aconseguir anorrear aquest sentiment nacional, però el van debilitar molt.

En el referèndum per la independència ucraïnesa de l'1 de desembre de 1991, l'ACR va aconseguir incloure una pregunta adreçada als habitants de la regió al voltant de la qüestió de l'auto-

nomia. Un 78% del rutens va votar afirmativament a la proposta. El president ucraïnès Leonid Kravtxuk fins i tot va declarar al 1992: "[els rutens] haurien de continuar existint i preservar la seva cultura, llenguatge, tradicions i tot allò que és seu".

Aquestes paraules, però, no han tingut un ressò real, i en canvi, sí que han crescut les acusacions en la resta del país contra les seves pretensions polítiques, que alguns veuen com un moviment artificial creat per antics agents de la KGB i "activistes estrangers" per dividir Ucraïna.

Umberto Bossi, líder de la Lliga Nord, ha estat plenament conscient que en inventar-se la Padània estava creant els "mites del futur". El naixement d'aquests mites ha permès sublimar un sentiment que abans estava difús.

Jordi Zamora

Els cabells d'Absalom

Vicent Josep Escartí

Autobiografia fantàstica de Melcior Agramunt, personatge valencià del segle XVI que va nàixer a Gandia i que fou acusat de fetiller davant del tribunal de la Santa Inquisició.

1.750 pessetes

Editorial 3i4
"Narratives 3i4", 53

Poesia, 3 Obra Completa

Josep Maria de Sagarra

El poema de Nadal
La rosa de cristall
Àncores i estrelles
Entre l'Equador i els Tròpics
Poemes satírics
Poesies disperses i inèdites

Editorial 3i4
"Obra Completa de J. M. de Sagarra", 3

Històries d'amor Overbooking

Toni Cabré

Una aportació argumental i temàtica d'una originalitat de què està mancada la literatura dramàtica catalana dels vuitanta ençà.

1.200 ptes

Editorial 3i4
"Teatre 3i4", 41